

EUROPEAN CLUSTER
COLLABORATION PLATFORM

Accelerating Change: The Green Transition in Focus

Summary

EU Clusters Talks
11 December 2024, 8:30 – 9:45 CET

An initiative of the European Union

Urychlení změny: Zelená transformace v centru pozornosti EU Clusters Talks 11. prosince 2024

ZÁPIS

European Cluster Collaboration Platform jménem Evropské komise uspořádala dne 11. prosince od 8:30 do 9:45 hodin webinář EU Clusters Talk s názvem „Urychlení změny: Zelená transformace v centru pozornosti“. Cílem bylo prozkoumat klíčovou roli klastrů při podpoře zelené transformace, podnítit dialog o dobré praxi a výzvách a zdůraznit příležitosti ke spolupráci a inovacím při dosahování klimatické neutrality a udržitelného hospodářského růstu.

Program setkání

Moderace: Zivile Kropaite

- 1. Novinky z European Cluster Collaboration Platform**
Ángela Negrete Benedí, členka týmu European Cluster Collaboration Platform
- 2. Green Assist - poradenská služba na podporu udržitelných investic**
Gauthier Clar, Green Assist, CINEA, Evropská komise
- 3. Podpora zelené transformace**
Vera Wechner, konzultantka pro cirkulární ekonomiku, Prognos
- 4. Prezentace dobré praxe**
Luca Tarantino, pracovník pro výzkum, inovace a udržitelnost, Confindustria Emilia Area Centro
- 5. Panelová diskuse**
Fanny Moutin, projektová manažerka pro mezinárodní vztahy, Pôle Mer Méditerranée, Business & Innovation Sea Cluster
Silvia Jiménez García, projektová manažerka pro komunikaci a inovace, FEMETALIINDUSTRY
Jannis Lambert, Principal, Prognos
Ariane R. Decramer, account manažerka, Flux 50FOOD
- 6. Možnosti financování**
Ángela Negrete Benedí, členka týmu European Cluster Collaboration Platform

Klíčová sdělení

- Klastry jsou klíčovými hybateli zelené transformace - působí jako prostředníci, inovátoři a propojovatelé ekosystémů.
- Green Assist nabízí bezplatné poradenské služby vedené odborníky na podporu investičně připravených zelených projektů - není vyžadováno spolufinancování ani napojení na konkrétní program EU.
- Klastry mohou využít cílenou podporu Green Assist pro budování kapacit, rozvoj trhu a škálovatelné iniciativy v oblasti udržitelnosti.
- Platforma Green Transition Support je praktickým znalostním centrem vytvořeným pro klastry, nikoli pro jednotlivé firmy - pomáhá vést regionální přechod k udržitelnosti.
- Klastry mají jedinečnou roli při zviditelňování úspěšných zelených iniciativ - prostřednictvím komunikace výsledků, ovlivňování politik a šíření dobré praxe.
- Klíčová je regulační flexibilita: klastry by měly prosazovat otevřené rámce (např. regulační sandboxy), které umožní inovacím rozvíjet se.

1. Novinky z ECCP

Ángela Negrete Benedí, členka týmu, Evropská platforma pro spolupráci klastrů

Po úvodních slovech moderátorky Zivile Kropaite byly představeny následující novinky:

- Seznamte se s platformou Trend Universe a získejte přístup do její databáze.
- Výzva k vyjádření zájmu o organizaci workshopů „Clusters meet Regions“, uzávěrka 20. prosince 2024.
- EU Business Hub: Program financovaný EU na podporu malých a středních podniků a startupů z EU při jejich expanzi do Korejské republiky a Japonska a příchozí podnikatelské mise:
 - EU Business Hub @ Smart Energy Week Spring 2025, zelená a nízkouhlíková řešení, Tokio, 17.-21. února 2025
 - Healthcare and Medical Equipment Korea 2025, zdravotnictví - Soul, 17.-21. března 2025

2. Green Assist: Poradenská služba na podporu udržitelných investic

Silvia ÁlvGauthier Clar, Green Assist, CINEA, Evropská komisearez Santos, DG REGIO, jednotka G1

Gauthier Clar na úvod představil program Green Assist. Jedná se o poradenský program financovaný z rozpočtu 30 milionů eur v rámci programu LIFE. Jeho cílem je podpořit investice do tzv. „tmavě zelených“ sektorů, zejména v oblasti ekologické transformace, včetně biodiverzity, přírodního kapitálu a adaptace na změnu klimatu. Green Assist neposkytuje granty; nabízí bezplatné, poptávkou řízené a na míru šité poradenské služby veřejným i soukromým subjektům v EU.

Služby jsou rozděleny do dvou kategorií: projektové poradenství a podpůrné (enabling) poradenství. Projektové poradenství je určeno jednotlivým vlastníkům projektů s jasně definovanými investičními záměry a poskytuje jim odborné vedení prostřednictvím vybrané databáze 425 specialistů z různých sektorů a regionů EU. Tito experti pomáhají vytvářet portfolio investičně připravených zelených projektů.

Podpůrné (enabling) poradenství je naopak určeno organizacím - například klastrům nebo zastřešujícím strukturám - které přímo neřídí konkrétní projekty, ale mohou ovlivnit více projektových záměrů. Zaměřuje se na širší podporu, jako je budování kapacit, rozvoj trhu, mentoring či vytváření přenositelných nástrojů a zdrojů. Cílem je řešit průřezové výzvy a umožnit škálování či replikaci výsledků v různých kontextech a regionech.

Způsobilost pro podpůrné poradenství se posuzuje podle kritérií, jako je relevance ke společným výzvám, schopnost koordinace, škálovatelnost výsledků a schopnost dosáhnout konkrétních výstupů, které se následně promítnou do projektové úrovně. Gauthier Clar zdůraznil flexibilitu programu Green Assist při přizpůsobování se různým profilům a potřebám příjemců a zároveň nutnost zamezit překrývání s jinými nástroji EU, například s nástrojem ELENA Evropské investiční banky.

Významná část prezentace byla věnována potenciálu klastrů stát se efektivními partnery při naplňování cílů programu Green Assist. Gauthier Clar představil model spolupráce „win-win“: zatímco Green Assist může těžit z viditelnosti a dosahu klastrů, klastry mohou využít externí odborné kapacity k podpoře investičních aktivit svých členů. Zároveň hovořil o nutnosti vyvážit transversalitu (schopnost oslovit prostřednictvím jednoho příjemce větší počet projektových vlastníků) a vertikální (blízkost příjemce ke konkrétním realizátorům projektů). V této souvislosti představil koncept úrovní blízkosti - od přímých vlastníků projektů (úroveň 0) až po struktury typu „cluster-of-clusters“ (úroveň 2 a výše).

Na závěr Gauthier Clar popsal praktický postup zapojení do programu Green Assist. Přihlášky je možné podávat průběžně během celého roku a proces začíná jednoduchým e-mailem zaslaným na funkční adresu uvedenou na webových stránkách programu. Žádost by měla stručně popsat potřeby a kontext žadatele. Gauthier Clar zároveň uvedl, že oblast podpůrného (enabling) poradenství je stále ve fázi rozvoje, přičemž většina z dosud podpořených 70 projektů spadá do oblasti projektového poradenství. Zájem ze strany klastrů však roste a program je otevřen dalšímu rozšiřování této spolupráce.

3. Green Transition Support

Vera Wechner, konzultantka pro cirkulární ekonomiku, Prognos

Vera Wechner zahájila své vystoupení vysvětlením, že Green Transition Support funguje jako znalostní centrum (Knowledge Hub) integrované do webových stránek European Cluster Collaboration Platform (ECCP). Nabízí informace k tématům, jako jsou energetická účinnost, efektivní využívání zdrojů a snižování emisí. Důležité je, že není určeno přímo firmám, ale klastrům a jejich manažerům, kteří působí jako prostředníci regionální zelené transformace.

Prvním představeným klíčovým nástrojem byl podrobný průvodce krok za krokem, jehož cílem je pomoci klastrům řídit proces zelené transformace. Průvodce zahrnuje praktické kroky, například identifikaci konkrétních potřeb a výzev členů klastru, integraci udržitelnosti do hlavní strategie klastru a podporu mezi-klastrové spolupráce. Dokument je doplněn příklady dobré praxe, které jsou vizuálně zvýrazněny zelenými šestiúhelníky, a obsahuje přímé odkazy na další informace ke každému příkladu.

Druhým představeným nástrojem byla nově spuštěná Sbíрка dobré praxe (Good Practice Collection). Tento zdroj shromažďuje reálné příklady aktivit podporujících udržitelnost, které realizují klastrové organizace. Vychází z rozhovorů s několika klastrovými manažery a jeho cílem je sdílet přenositelné iniciativy, které již prokázaly svou hodnotu. Příklady zahrnují využití fokusních skupin ke zlepšení sdílení znalostí, organizaci inovačních výzev na podporu podnikatelských řešení či zřízení „sustainability desk“ poskytující přímou podporu firmám. Sbíрка je dostupná online a další příspěvky od klastrových manažerů jsou aktivně vítány s cílem rozšířit tuto databázi.

4. Prezence dobré praxe

Luca Tarantino, pracovník pro výzkum, inovace a udržitelnost, Confindustria Emilia Area Centro

Luca Tarantino zahájil svou prezentaci stručným představením organizace. Vysvětlil, že se jedná o italské průmyslové sdružení sdružující více než 3 200 členských firem v provinciích Bologna, Modena a Ferrara na severu Itálie. Zdůraznil, že většinu těchto firem tvoří malé a střední podniky, které jsou seskupeny do 20 hodnotových klastrů, převážně ve zpracovatelských odvětvích, jako jsou stavebnictví, energetika, obalový průmysl, automobilový průmysl, keramika a strojírenství. Tento úvod vytvořil rámec pro hlavní téma jeho vystoupení: představení konkrétních iniciativ podporujících firmy - zejména malé a střední podniky - v jejich zelené transformaci.

Jednou z těchto iniciativ bylo založení „Sustainability Unit“ v roce 2021, jejíž klíčovou součástí je služba „Sustainability Desk“. Tato platforma podporuje malé a střední podniky při porozumění a zavádění strategií v oblasti ESG (environmentální, sociální a správní odpovědnost). Zpočátku mnoha firmám chyběla jasná představa o tom, co udržitelnost obnáší. Jednotka proto začala poskytovat strategické poradenství, analýzy mezer, cílená školení a zprávy o hodnocení dopadů,

aby firmám pomohla identifikovat jejich silné a slabé stránky a definovat strategie orientované na udržitelnost.

Luca Tarantino dále představil iniciativu „Project Academy“, která byla založena s cílem vychovat novou generaci odborníků schopných řídit zelenou transformaci v průmyslu. Akademie přijímá čerstvé absolventy na dobu určitou a během deseti měsíců je školí v oblasti řízení udržitelnosti, inovací a financování z EU. Po úvodní vzdělávací fázi jsou účastníci představeni členským firmám, čímž je podpojeno jejich přímé zapojení do praxe. Program tak nejen zlepšuje přístup firem k odborným kapacitám v oblasti udržitelnosti, ale zároveň zvyšuje zaměstnatelnost mladých profesionálů. Tarantino sdílel příklad úspěšného absolventa, který dnes vede oddělení udržitelnosti ve společnosti se sídlem v Modeně, což ilustruje dvojí přínos této iniciativy.

5. Panelová diskuze

Fanny Moutin zdůraznila přínos těchto nástrojů pro námořní klastry a představila příklad koordinace technické studie zaměřené na kvantifikaci emisí uhlíku v přístavu Marseille. Vyzdvihla jedinečnou schopnost klastrů sledovat různé stakeholdery a zdůraznila klíčovou roli komunikace při zvyšování dopadu a přenositelnosti iniciativ v oblasti udržitelnosti.

Silvia Jiménez představila projekt Engineers Eurocluster, který financoval sedm kolaborativních inovačních projektů zaměřených na podporu malých a středních podniků v energeticky náročných odvětvích. Upozornila na význam poskytování školení a technických nástrojů, které firmám pomáhají zavádět udržitelné postupy a vstupovat na nové evropské trhy. Zdůraznila také roli klastrů při objasňování regulačních rámců a zlepšování přístupu k financování.

Jannis Lambert přinesl pohled z oblasti politiky a výzkumu. Uvedl, že ačkoli je financování bezpochyby důležité, hlavní výzvou je orientace v široké škále dostupných příležitostí. Varoval před prezentováním grantů jako univerzálního řešení a zdůraznil potřebu informovaného rozhodování. Představil Sbírku dobré praxe a úvodního průvodce platformy Green Transition Support jako zdroje pro klastry hledající orientaci v této oblasti.

Ariane R. Decramer představila strategii klastru Flux 50 na podporu energetické transformace prostřednictvím přeshraniční a mezioborové spolupráce. Uvedla příklad projektu Interreg zaměřeného na výměnu odpadního tepla mezi průmyslovými podniky v Belgii a provozovateli skleníků v Nizozemsku. Zdůraznila význam regulační flexibility (například „regulatory sandboxů“) pro uvolnění inovačního potenciálu a poukázala na důležitost propojení velkých firem, malých a středních podniků a startupů v rámci spolupracujících ekosystémů.

Během živého hlasování uvedla řada účastníků, že hlavním faktorem zelené transformace je financování. To vyvolalo mezi řečníky diskusi. Silvia Jiménez García s výsledky souhlasila a uvedla, že přístup k financování je jednou z největších výzev, kterým klastry i malé a střední podniky čelí. Popsala, jak klastry - včetně toho jejího - hrají zásadní roli při pomoci členům orientovat se ve složitých finančních schématech a získávat potřebné prostředky pro realizaci udržitelných inovací. Podle ní je finanční podpora, zejména ve formě grantů, nejen důležitá, ale tvoří základní součást podpůrného ekosystému, který by klastry měly zprostředkovávat.

Jannis Lambert však s respektem nesouhlasil s tím, že by financování - zejména granty - mělo být považováno za hlavní či výlučný motor transformace. Uznal, že granty jsou důležité pro kompenzaci nákladů a řešení tržních selhání, nejsou však všelékem. Varoval před zjednodušeným přístupem, kdy by klastry měly firmám pouze „aktivovat grantovou páku“. Místo toho prosazoval strategičtější přístup: realizátoři projektů by si měli nejprve ujasnit, proč financování potřebují, jaký typ financování odpovídá jejich cílům a jaké jsou s tím spojené kompromisy (např. administrativní zátěž

či podmíněnost podpory). Zdůraznil význam odborného poradenství - například prostřednictvím programu Green Assist - které může tento proces reflexe a rozhodování podpořit.

Ariane R. Decramer nepřímo doplnila oba pohledy. Připustila, že financování je vždy důležitým faktorem, zároveň však upozornila, že skutečnou překážkou inovací často nejsou nedostatečné finanční zdroje, ale regulační bariéry, cla a nedostatečná spolupráce napříč sektory a hranicemi. Podle jejího názoru jsou inovace často zpožděny nikoli kvůli nedostatku ambicí či kapitálu, ale kvůli legislativním a systémovým překážkám bránícím jejich realizaci. Role klastrů proto spočívá nejen v usnadnění přístupu k financím, ale také v podpoře spolupráce a odstraňování nefinančních bariér.

Fanny Moutin se do debaty o financování přímo nezapojila, ale podpořila důraz na komunikaci, spolupráci a koordinaci stakeholderů. Její vystoupení se více zaměřilo na roli klastrů jako prostředníků a „stavitelů mostů“ mezi veřejnou správou, firmami a širším ekosystémem než na samotné mechanismy finanční podpory.

V otázce technologií směřujících k uhlíkové neutralitě panovala shoda, že tato oblast stále skrývá značný nevyužitý potenciál. Fanny Moutin a Ariane R. Decramer zdůraznily vliv velkých společností při prosazování systémových změn, zatímco Jannis Lambert poukázal na to, že mnohá jednodušší opatření již byla realizována. Další fáze si podle něj vyžádá komplexnější přístup zahrnující více aktérů, přičemž klastry mohou sehrát facilitační roli při koordinaci a integraci odborných kapacit napříč sektory i regiony.

Dotaz z publika týkající se viditelnosti technologií pro dosažení uhlíkové neutrality v dostupných zdrojích vyvolal další reflexi. Jannis Lambert připustil, že současná Sbírka dobré praxe zatím neobsahuje samostatné příklady zaměřené výhradně na tuto oblast, nicméně úvodní průvodce platformy Green Transition Support se tématu uhlíkové neutrality věnuje a nabízí orientaci pro klastry, které se těmito výzvami začínají zabývat.

6. Možnosti financování

1. Podpora malých a středních podniků vyvíjejících řešení v oblasti cirkulární ekonomiky a udržitelnosti pro agropotravinářský sektor v Euroregionu Pyreneje-Středomoří; uzávěrka 15. ledna 2025.
2. Integrované příměstské oblasti v přechodu ke klimatické neutralitě; uzávěrka 11. února 2025.
3. Creative Innovation Lab; uzávěrka 24. dubna 2025.
4. EUROCLUSTERS pro oživení Evropy; uzávěrka 5. února 2025.
5. Příležitosti pro malé a střední podniky: výzvy v rámci iniciativy Euroclusters; zveřejněno na European Cluster Collaboration Platform.